

Nowe nabytki Zamku – portret Marcella Bacciarellego i kolekcja biskwitów

Najnowsze nabytki w kolekcji Zamku Królewskiego w Warszawie – Muzeum

Marcello Bacciarelli

Portret Jerzego Mniszcha z córką Elżbietą i Kiopkiem

Warszawa, 1795, olej na płótnie

Portret Michała Jerzego Wandalina Mniszcha (1742–1806) z córką Elżbietką (1787/92–1830) uważany był dotychczas za zaginiony. O tym, jak wyglądał, badacze wiedzieli jedynie za pośrednictwem kopii przechowywanej w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie (nr inw. MP 4709 MNW).

Zakupiony przez Zamek obraz namalowany został w 1795 r., a jego powstanie udokumentowane jest listem Stanisława Augusta z dn. 2. marca 1795 r. do Marcella Bacciarellego. Portret prezentuje znakomitą artystyczną klasę i jest wybitnym przykładem dojrzałego stylu malarza. Prócz tego dzieło stanowi rzadki w twórczości Bacciarellego z tego okresu przykład portretu zbiorowego o rozbudowanej kompozycji i dużym formacie. Co więcej, jak wynika z wyżej wspomnianego listu, dzieło zostało zamówione przez samego monarchę, i być może nawet ofiarowane przez niego portretowanemu, co jeszcze bardziej podnosi historyczną wartość portretu.

Należy również dodać, że zarówno Marcello Bacciarelli, królewski malarz, jak i Michał Jerzy Wandalin Mniszech, który sprawował najważniejsze urzędy w I Rzeczypospolitej, należeli do najbliższego Stanisławowi Augustowi grona osób przebywających na Zamku Królewskim w Warszawie. Z tego powodu, między innymi, obraz wzbogaciła stała ekspozycja Zamku (najpewniej w obrębie Apartamentu Królewskiego), gdzie zarówno portretowany, jak i artysta bywali za życia.

Warto także nadmienić, że nabycie obrazu uzupełniło nie tylko kolekcję dawnego malarstwa Zamku Królewskiego w Warszawie, ale przyczyniło się także do powiększenia oeuvre Bacciarellego w zasobach polskich muzeów.

Étienne Maurice Falconet (1716–1791)

Pigmalion i Galatea

Królewska Manufaktura Porcelany w Sevres

okres powstania: 1766–1772

wysokość: 36,5 cm

Grupa figuralna została wykonana w Królewskiej Manufakturze Porcelany w Sévres pod Paryżem pomiędzy rokiem 1766 i 1772. Identyczna rzeźba znajdowała się w kolekcji króla

Stanisława Augusta i jest wymieniona w inwentarzu Zamku Królewskiego w Warszawie z 1795 r.: „Grupa czterech figurek z biskwitu Sévres przedstawiająca Pigmaliona i jego posąg” - [Un groupe de biscuit de quatre figures, de Sévres, représentant Pigmalion et sa statue]. Zapis należy interpretować jako jedną grupę figuralną obejmującą cztery figury: Pigmaliona oglądającego Galateę oraz dwa amory (jeden z nich stoi na chmurach i trzyma strzałę, drugi całuje rękę kobiety). Jedyne model takiej rzeźby wykonanej w Sevres powstał w pracowni Étienne'a Maurice'a Falconeta .

Grupa figuralna, wykonana zgodnie z ówczesną modą w biskwicie (niezskliwionej porcelanie), przedstawia Pigmaliona zachwyconego stworzonym dziełem pięknej Galatei stojącej na skale. Na podstawie widać rozrzucone narzędzia pracy rzeźbiarza – nożyczki i młotek. Figura *Pigmalion i Galatea* została zainspirowana poematem *Metamorfozy* autorstwa Owidiusza. Żyjący samotnie król Cypru Pigmalion, z zamiłowania rzeźbiarz, stworzył z kości słoniowej statuetkę kobiety. Rzeźba została wykonana tak perfekcyjnie, że młodzieniec zakochał się w posągu Galatei, obdarowując ją kwiatami, strojami i prezentami. Za sprawą modłów rzeźbiarza Afrodyta ożywiła posąg, a król Cypru poślubił ożywioną figurę pięknej kobiety. Miłosny temat poematu zainspirował wielu malarzy, w tym m.in. François'a Boucher'a do namalowania obrazu pod tym samym tytułem w 1766 r.

Marmurowa rzeźba *Pigmalion i Galatea* w 1761 r. została zaprezentowana przez Falconeta na paryskim Salonie, skąd trafiła do Luwru. Model z 1763 r. znajduje się obecnie w Sankt Petersburgu (Ermitaż). W tym samym roku powstała kolejna wersja marmurowej rzeźby, uwzględniająca różnice w modelunku twarzy Galatei (obecnie Baltimore, The Walters Art Museum). Rzeźba posłużyła jako bezpośredni wzór do opracowania figury w biskwicie przez Królewską Manufakturę Porcelany w Sevres pod Paryżem. Wykonywaną od 1766 r. figurę opracowano w dwóch wymiarach: ok. 75 i 35 cm wysokości. Modele rzeźby z Sevres zamówiła do pałacu m.in. markiza de Pompadour, księżna Grammont oraz księżkę Choiseul. Podobny egzemplarz rzeźby z 1774 r. o wys. 71 cm znajduje się w paryskim Musée National de Céramique (inv. MNC 12814).

W latach 1757–1766 É.M. Falconet zarządzał pracownią rzeźby w manufakturze w Sevres. W 1766 r. na zaproszenie Katarzyny II wyjechał do Sankt Petersburga (gdzie stworzył jedną z najszlachetniejszych realizacji, pomnik Piotra Wielkiego zwany „Miedzianym Jeźdźcem”). Podczas podróży do Sankt Petersburga Falconet mógł zatrzymać się w Warszawie. Wiadomo, że król Stanisław August Poniatowski zamówił kilka brązów i rzeźb wykonanych według projektu É.M. Falconeta w tym niektóre modelowane osobiście przez rzeźbiarskiego mistrza. Inwentarz Zamku Królewskiego w Warszawie z 1795 r. wspomina tylko o dwóch rzeźbach porcelanowych z Sevres, małym popiersiu Madame Du Barry oraz grupie figuralnej *Pigmalion i Galatea*.

Rzeźba *Pigmalion i Galatea* stanowi niezwykle interesujący i rzadki zabytek związany z wyposażeniem Zamku Królewskiego w Warszawie oraz zamiłowaniem króla Stanisława Augusta do dzieł Étienne'a Maurice'a Falconeta. Król, będący pod wrażeniem biskwitowej figury, w 1790 r. zamówił u rzeźbiarza Pietra Staggiego, pracującego we włoskiej Carrarze, dużą marmurową wersję tej samej grupy figuralnej. Niestety gotowe dzieło trafiło do Warszawy już po abdykacji monarchy, po czym przewieziono zostało do Pałacu Marmurowego w Sankt Petersburgu i obecnie znajduje się w Ermitażu.

Medytacja

Królewska Manufaktura Porcelany w Sévres

okres powstania: 1775–1785

wysokość: 36 cm

Figura została wykonana w Królewskiej Manufakturze Porcelany w Sévres pod Paryżem pomiędzy rokiem 1775 i 1785, zgodnie z ówczesną modą w biskwicie (nieszklwionej porcelanie). Przedstawia młodą kobietę w klasycznych draperiach, która odsłania nagie piersi, opierając się o ściętą kolumnę stojącą na podniesionym cokole, osadzoną na czworokątnej podstawie. Kobieta w zamyśleniu opiera głowę na jej prawej ręce, trzymając w lewej ręce książkę, w której zaznacza stronę palcem wskazującym. Model wykonany przez kierownika pracowni rzeźby w Sévres, Louisa-Simona Boizota, jest niezwykle elegancki i harmonijny, realistycznie przedstawia kontemplacyjną postawę dziewczyny, ze swobodnie ukształtowaną przez rzeźbiarza sylwetką pięknej kobiety.

Boizot pierwotnie stworzył model *Medytacji* jako pendant (drugą rzeźbę do pary) figury o nazwie *Melancholia*, wykonanej w latach 60. XVIII w. przez rzeźbiarza Étienne'a Maurice'a Falconeta. Para takich statuetek została zachowana w zbiorach książąt de Luynes w zamku Dampierre. Model rzeźby *Medytacja* ze względu na swoją klasę był poszukiwany w kręgach znawców i kolekcjonerów do wyposażenia królewskich i arystokratycznych pałaców. Wśród rzadkich przykładów modeli tej rzeźby znanych dzisiaj należy wymienić zaledwie dwa o niewielkich różnicach w szczegółach opracowania, z których jeden znajduje się w Sévres Musée National de Céramique, a drugi w Musée National du Château de Versailles et de Trianon.

Jeana-Baptiste Pigalle (1714–1785)

Merkury zawiązujący sandał

Królewska Manufaktura Porcelany w Sévres

okres powstania: 1770–1780

wysokość: 24 cm

Figura powstała w Królewskiej Manufakturze Porcelany w Sévres pod Paryżem pomiędzy rokiem 1770 a 1780. Król Stanisław August zamówił w pracowni mistrza aż dwa powtórzenia tej rzeźby w zmniejszonej skali (ok. 60 cm). Prezentowana rzeźba wykonana zgodnie z ówczesną modą w biskwicie (nieszklwionej porcelanie) przedstawia Merkurego, boga handlu, obrońcę podróżujących i posłańca bogów. Młodzieniec siedzi na skale, zakładając sandał, jego kaduceusz leży u stóp. Oryginał z białego marmuru, zaprezentowany na paryskim Salonie w 1743 r., jest eksponowany obecnie w Luwrze. Inny egzemplarz znajdował się m.in. w kolekcji Fryderyka II w Sanssouci. Biskwitową wersję rzeźby posiada m.in. Musée National de Céramique w Sévres.

Nabytki eksponowane będą w Apartamencie Królewskim na pierwszym piętrze Zamku